

6. Задохин А. Реформа ООН: мифы и реальность <http://medvedev.viperson.ru/wind.php?ID=238944&soch=1>
7. «Иракская война» http://ru.wikipedia.org/wiki/Иракская_война
8. ООН, Конвенция и соглашения. Разоружение http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv_disarmament.shtml#1980
9. Политинформация. Заявление Владимира Путина о ситуации в Ираке. <http://www.otchestvo.org.ua/politinfo/210303.html>
10. Бардокки Р. Война в Ираке – былое и думы <http://www.airforce.ru/history/iraq/index.htm>
11. Сайт «Война и мир». Обзор войны в Ираке <http://www.warandpeace.ru/ru/exclusive/view/7225/>
12. Недоказанные обвинения против Ирака http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/news/newsid_3064000/3064331.stm
13. Совет Безопасности ООН http://ru.wikipedia.org/wiki/Совет_Безопасности_ООН
14. Хронология войны в Ираке «ВВС» http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/special_report/bbcussian/2002_07/newsid_2859000/2859777.stm
14. Звіт Ради Безпеки ООН від 19 березня 2003 року S/PV.4722 <http://www.un.org/russian/document/scaction/2003/jan-mar2003.htm>
15. Звіт Ради Безпеки ООН від 26 березня S/PV.4726 <http://www.un.org/russian/document/scaction/2003/jan-mar2003.htm>

Петраускас Е. О. Кризис политики урегулирования международных конфликтов ООН в контексте войны в Ираке

В статье анализируется современное состояние ООН по проблемам предупреждения и разрешения межгосударственных конфликтов. Делается попытка определить сущность кризиса ООН в контексте исследования процесса развертывания американской агрессии в Ираке.

Ключевые слова: ООН, международные конфликты, война в Ираке, кризис мировой политики, агрессия США.

Elena Petrauskas The UN settlement of international conflicts policy crisis in the context of the war in Iraq
The article analyzes the current state of the United Nations on issues of prevention and solution of international conflicts. Attempt to determine the nature of the crisis of the UN in the context of study the deployment of American aggression in Iraq.

Keywords: United Nations, international conflicts, the war in Iraq, the crisis of world politics, U.S. aggression.

УДК 94(100) «19»:929 Афанасьев Г.О. (477)

Геннадій СТРЕЛЬСЬКИЙ

Г.О.Афанасьев – дослідник всесвітньої історії, громадсько-політичний, державний діяч України.

Висвітлюється життєвий шлях і діяльність маловідомого українського історика і дипломата Г.О. Афанасьєва, розглядаються його дослідження проблем всесвітньої історії.

Ключові слова: Нова історія, вчені - державотворці, банки, вчений-історик, дипломат.

Чимало з діячів українського національно-державного відродження 1917 - 1920 рр. - М.С.Грушевський, Д. В. Антонович, В. В. Боржковський, І.К. Борцак, С.С.Дністрянський, В.К.Липинський, М. М. Лозинський, К. В. Лоський, О.Г.Лотоцький, М. І. Міхновський, А. В. Ніковський, Є.Д.Онацький, О. Х. Саліковський, М. А. Славінський, П. Я. Стебницький, М. С. Тишкевич, Я. С. Токаржевський-Карашевич, Л. М. Цегельський, М. Ю. Шаповал, С.П.Шелухин, А.І.Яковлев та ін. були науковцями,

представляли цвіт інтелектуальної еліти вітчизняного суспільства того часу. Вони залишили глибокий слід у різних галузях українознавства, соціології, політології, філософії, економіки, правознавства тощо. Серед них було багато професійних істориків, археологів, етнографів, фольклористів, чий імена і твори були "викреслені" більшовицькою владою з вітчизняної історіографії.

Їхні дослідження у галузі історії України, вітчизняного джерелознавства, етнографії, фольклористики тощо сприяли й донині допомагають вихованню національної свідомості громадян України, формують у них почуття своєї причетності до багатющої моральної і духовної культури рідного народу. У цих дослідженнях активно пропагувалась українська національно-державницька ідея, науково обгрунтовувалась історична закономірність Української революції, її причини, мета і завдання, сутність, характер та інші концептуальні засади.

У цій плеяді українських вчених-державотворців 1917-1920 рр. особливе, мало не виняткове місце займає маловідомий й донині історик Георгій Омелянович Афанасьєв (1848-1925), чий численні дослідження присвячені майже виключно проблемам всесвітньої історії (переважно нового і новітнього часів).

У радянські часи його ім'я і праці потрапили у морок майже повного забуття. Лише у п'ятитомному академічному виданні з історіографії історії СРСР [1; с.468] характеристиці двох основних наукових досліджень Г.О.Афанасьєва присвячено кілька рядків тексту, а також у статті О.І.Молока згадується докторська дисертація вченого, яка, відзначав автор, «дотепер не застаріла» [2; с.53]. Але про життєвий шлях і поза наукову діяльність Афанасьєва широкому загалу читачів й донині відомо дуже мало (лише з коротеньких біографічних заміток довідково – енциклопедичного характеру, зокрема й автора цих рядків.) [3; с.152-153]

Ще будучи студентом історично-філологічного факультету Новоросійського університету в Одесі, Г.О.Афанасьєв захопився наукою. Водночас він брав участь у діяльності громадсько-політичних студентських гуртків і вважався „неблагонадійним”. Та попри це, після закінчення університету його як здібного науковця залишили в alma-mater, де він з 1879 р. працював на посаді приват-доцента кафедри всесвітньої історії.

Головним предметом наукових досліджень Афанасьєва була історія Франції XVIII століття. У 1884 р. він захистив і видав в Одесі магістерську дисертацію „Главные моменты министерской деятельности Тюрго и их значение”. Тут вчений докладно розглянув соціальну спрямованість діяльності французького економіста і державного діяча, міністра фінансів Франції (1774-1776 рр.) Тюрго, а також показав її причетність на невдачі, неможливість відвернути насування революції за рахунок проведених ним реформ у галузі економіки. Майже одночасно з російським виданням книга

Афанасьева вийшла в Парижі у перекладі на французьку, де автора назвали „найкращим російським торгознавцем.”

Зміст книги французького історика Едгара Фора про опалу і відставку Тюрго у 1776 р., що була перевидана у російському перекладі в Москві [4], свідчить про те, що її автор уважно вивчив працю Г.О.Афанасьева, на яку він вісім разів посилається у тексті. У передмові до перевидання книги Е.Фора його редактор В.М.Далін називає Афанасьева визнаним торгознавцем, „серйозним і компетентним дослідником епохи” [5,с.15]

Вивчивши на основі документів російських і французьких архівів хліботортгівельні контракти у Чорноморському регіоні і його економічні зв'язки з найкрупнішим портом західного Середземномор'я Марселем, Афанасєв написав на цю тему ґрунтовну статтю, яка за рекомендацією авторитетного французького історика Е.Левассера була опублікована в одному з видань французької Академії наук.

У 1892 р. в Одесі була видана докторська дисертація Г.Афанасьева «Условия хлебной торговли во Франции в XVIII столетии». Як і попередня книга (про діяльність Тюрго), це дослідження отримало високі оцінки відомих фахівців – М.І.Карєєва в Росії і К.Жане та Е.Левассера у Франції. Останній назвав докторську дисертацію Афанасьева видатною працею, яка буде корисною усім тим, хто буде далі займатися економічною історією XVIII століття. У цій праці Г.Афанасєв розкрив організацію хлібної торгівлі у різних містах і регіонах Франції, показав численні феодално-державні утиски і обмеження, що гальмували її розвиток, висвітлив боротьбу проти цих обмежень і місцевих регламентацій буржуазних кіл напередодні революції. Книга викликала великий інтерес науковців і громадськості й була перекладена та видана французькою мовою.

Коло наукових обривів і пошуків цього „забутого ” у радянські часи історика було дуже широким. Воно не обмежувалось проблемами історії Франції, якій присвячено й чимало інших його праць: „Внешняя политика Наполеона III”(Одеса,1885); „Гугеноты при Людовике XIV”(Одеса,1895); „Наполеон I ”(К.,1898); „Мирабо” ”(Одеса,1902); „Наполеон и Александр. Причины войны 1812 года”(К.,1912) та ін.

Проблеми історії Англії, Ірландії і Шотландії висвітлюються у дослідженнях Г.О.Афанасьева „Два момента конституционной истории Англии XIX века” (Одеса, 1882); „Судьбы Ирландии”(Одеса,1887); „Две публичные лекции о Марии Стюарт” ”(Одеса,1888); „История Ирландии” ”(Одеса,1907) та ін.

Деякі питання поточної політики і економіки розглядаються у його працях «Наши конкуренты» (Одеса, 1895); «Капитал, спекуляция и банкиры» (Одеса, 1893); «Денежный кризис» (Одеса, 1890) та ін.

Здавалося б, що великі наукові заслуги, вчений ступінь доктора історичних наук і європейське визнання давали Г.О.Афанасьеву незаперечні

підстави домагатись посади професора у Новоросійському університеті. Але на заваді був ярлик „політичної неблагонадійності”, що тягнувся за ним ще із студентських років. За своїми суспільно-політичними переконаннями він був близьким до правого крила Конституційно-демократичної партії. У своїх публічних лекціях Г.О.Афанасьєв обирав такі сюжети з історії, які пробуджували прогресивну суспільну думку у слухачів і дуже драгували чиновників від освіти і науки, зокрема попечителя Одеського навчального округу. Вчений неодноразово публічно висловлював думку про те, що вітчизняна освіта і наука «затиснуті у поліцейські лещата». Зрештою він так і не був допущений до професорської посади.

У 1894 р. Афанасьєв, як учений, відомий своїми історико - економічними дослідженнями, був запрошений на посаду керуючого київським відділенням Державного банку Російської імперії. Приїхавши до Києва, він розгорнув активну роботу на цій новій для нього відповідальній посаді. Але приміщення банку, старі й незручні для ефективної діяльності усіх служб багатофункціональної фінансової установи, вимагали розширення й оновлення. Як свідчать співробітники сучасного Музею історії Національного банку України, саме завдяки невтомним зусиллям Афанасьєва і допомозі тодішнього міністра фінансів Росії С.Вітте з лютого 1902 по серпень 1905 рр. була побудована нова чудова споруда банку – справжня перлина архітектурного мистецтва, яка, на щастя, пережила лихоліття трьох революцій і двох найбільш руйнівних у світовій історії війн та й понині милує око мешканців і численних гостей міста Києва.

Працюючи керуючим (директором) банку аж до березня 1918 року, Афанасьєв одночасно очолював товариство взаємного кредиту, відкрив у Києві комерційне училище і нову гімназію, займався благодійницькою діяльністю, зокрема у галузі охорони здоров'я, про що свідчать документи столичного Музею історії медицини.

У березні 1918 р. він зблизився з опозиційною Центральною Раді Українською Народною Громадою і взяв участь у її фінансуванні. З 3 травня Афанасьєв увійшов до складу уряду Української Держави гетьмана П.Скоропадського на посаду Державного контролера. Йому підлягала вся господарська діяльність державних установ і кредитові операції банків.

А з оприлюдненням грамоти гетьмана П.Скоропадського 14 листопада 1918 р.. в якій проголошувалася зміна зовнішньополітичного курсу держави на федерацію з майбутньою небільшовицькою Росією і порозуміння з Антантою, Г.О.Афанасьєв був призначений міністром закордонних справ у новому складі уряду. У своїх спогадах П.Скоропадський характеризує його словами «почтеннейший господин» [6;с.268] «самый популярный в Киве человек, с громадной эрудицией» [7;с.316] і т.п. Але він,- писав далі гетьман, «на реальную обстановку мало обращал внимания...У него была какая-то слепая вера в то, что Entente (Антанта – Г.С.) должна нас всех спасти и

спастися Україні від розвалу, але він не вважався з усіма передбачуваними умовами. Йому було дуже важко в міністерстві. Дорошенко (попередній міністр закордонних справ - Г.С.) був українець і набрав всіх служачих серед українців. Останні йому не довіряли, а він ім...» [5;с.15] Зрештою, усі намагання Афанасьєва реально змінити зовнішньополітичний курс Української Держави і спроби врятувати гетьманат за допомогою військ Антанти і Денікіна виявилися безуспішними.

Після переходу влади до Директорії УНР (14 грудня 1918 р.) Г.О.Афанасьєв безперешкодно виїхав в еміграцію у Сербію (тоді – Королівство сербів, хорватів і словенців). І лише там, на чужині, він отримав те, чого по праву домагався у рідній Одесі протягом багатьох років – його обрали на посаду професора у Белградському університеті, де він працював до кінця земного життя (1925 р.)

Джерела і література

1. Очерки истории исторической науки в СССР.Т.3.-М.,1963,с.468.
2. Малок А.И. История Франции нового времени в трудах русских историков // Исторической журнал, 1945, № ½,с.53.
3. Енциклопедія українознавства.-Т.1,1955,с.77; Стрельський Г.В. Діячі України доби Національно-визвольних змагань (1917-1920 рр.) // Історія в школі,1998,№ 5-6,с.48; Стрельський Г.В. Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917-1920 рр.). Біографічний довідник.- К.,2000. с.5; Матвієнко В., Головченко В. Історія української дипломатії ХХ століття у постагях.-К., 2001,с.64-66; Маркіган Л.П., Афанасьєв Георгій (Юрій) Омелянович // Енциклопедія історії України. Т.1.- К., 2003, с. 152-153(у цій довідці є фактичні неточності).
4. Фор Эдгар. Опала Тюрга 12 мая в 1776 г.- М.,1979.
5. Там само,с. 15.
6. Павлю Скоропадський. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918. - Київ-Філадельфія,1995, с.268.
7. Там само, с.316.

Стрельский Г.О. Афанасьев – исследователь всемирной истории, общественно политический, государственный деятель Украины.

Освещается жизненный путь и деятельность малоизвестного украинского историка и дипломата Г.О. Афанасьева, рассматриваются его исследования проблем всемирной истории.

Ключевые слова: Новая история, ученые – государственные деятели, банки, ученый-историк, дипломат.

Strelsky G. Afanasyev as a researcher of world history, publicly political, state figure of Ukraine

The course of life and career of the little-known ukrainian historian and diplomat G.O.Afanasyev is discussed, his researches of world history problems.

Keywords: New history, scientists - statesmen, banks, scientist-historian, diplomat.

94(100) «193»: 327.

Олег ШЕВЧЕНКО

Політико-дипломатичні відносини між Радянським Союзом та нацистською Німеччиною в 1930 – ті роки.

На основі системного аналізу широкого кола наукової літератури досліджуються тенденції політико-дипломатичних відносин між Радянським